

RZECZPOSPOLITA POLSKA
MINISTERSTWO
SPRAW WEWNĘTRZNYCH I
ADMINISTRACJI

Warszawa, 22 listopada 2007 r.

Departament Polityki Migracyjnej

Dyrektor

Piotr Mierecki

DPM-WA-1160/07/JS

Pan

Marek Antoni Nowicki

Prezes Zarządu

Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka

Warszawa

Szanowny Panie Mierecki,

W odpowiedzi na Pana wystąpienie dotyczące kilku ważnych kwestii związanych z zawieraniem związków małżeńskich przez cudzoziemców nie posiadających zezwolenia na pobyt na terytorium RP, przesyłam następujące stanowisko odpowiedzialnego za tę problematykę Departamentu Spraw Obywatelskich MSWiA.

Analizując unormowania w zakresie zawierania na terytorium RP związków małżeńskich przez obywateli polskich z obywatelami obcego państwa należy odnieść się przede wszystkim do zapisów rozdziału 6 ustawy z dnia 26 września 1986 roku „Prawo o aktach stanu cywilnego” (tekst jednolity z 2004 r. Dz. U. Nr 161, poz. 1688 z późn. zm.). Wskazane przepisy prawa określają zasady udzielania związku małżeńskiego i sporządzania aktu małżeństwa oraz wymieniają dokumenty, których złożenie warunkuje przyjęcie przez kierownika USC oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński. Zgodnie z powyższymi regulacjami strony są obowiązane przedstawić dokument tożsamości oraz złożyć: odpis skrócony aktu urodzenia; dowód ustania lub unieważnienia małżeństwa, jeśli nupturient

uprzednio pozostawał w związku małżeńskim; pisemne zapewnienie o nieistnieniu okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa; zezwolenie na zawarcie związku małżeńskiego, jeżeli tego wymagają przepisy kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, a w odniesieniu do cudzoziemców - dokument stwierdzający, że zgodnie z prawem państwa z którego pochodzi, może zawrzeć małżeństwo lub orzeczenie sądu zwalniające go od złożenia powyższego zaświadczenia.

Wymieniony powyżej katalog dokumentów składanych przez strony przed zawarciem małżeństwa jest katalogiem zamkniętym, a zatem żądanie przedłożenia jakichkolwiek dodatkowych dokumentów np.: dokumentów potwierdzających legalność pobytu cudzoziemca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej - jest wymogiem, który nie znajduje uzasadnienia w przepisach prawa i jako taki nie może stanowić dla kierownika urzędu stanu cywilnego podstawy do odmowy przyjęcia oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński. Podmiotami uprawnionymi do przeprowadzenia kontroli legalności pobytu cudzoziemca na terytorium RP - w myśl art. 85 ust. 1 i 1a ustawy „O cudzoziemcach” (tekst jednolity z 2006 r. Nr 234, poz. 1694 z późn. zm.) - są organy Straży Granicznej i Policji, jak również w ramach prowadzonych postępowań - Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców, wojewoda i organy Służby Celnej, natomiast kierownik urzędu stanu cywilnego, zgodnie z właściwością rzeczową, powinien ograniczyć się jedynie do ustalenia tożsamości nupturientów oraz ich zdolności do zawarcia związku małżeńskiego.

Odnosząc się do konieczności przedstawienia przez nupturientów dokumentu tożsamości, należy zgodzić się ze stanowiskiem zaprezentowanym przez Helsińską Fundację Praw Człowieka i uznać, że dokumentu tożsamości nie należy utożsamiać wyłącznie z paszportem. Prawidłowe jest dopuszczenie przez kierownika urzędu stanu cywilnego również innych dokumentów np.: karty pobytu, tymczasowego zaświadczenia tożsamości cudzoziemca, które na mocy przepisów szczególnych, potwierdzają tożsamość cudzoziemca. Ustalając tożsamość nupturientów na podstawie wskazanych powyżej dokumentów, należy jednak zwrócić uwagę na fakt, iż pełnią one funkcję dokumentu tożsamości jedynie w okresie swojej ważności, a zatem ich przedłożenie po upływie tego okresu musi skutkować odmową przyjęcia oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński.

Wymieniając przyczyny odmowy przyjęcia przez kierownika urzędu stanu cywilnego oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński, należy odnieść się również do formy, w jakiej dokonuje się powyższej czynności prawnej. W tym zakresie również podzielam stanowisko Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, która wskazując na treść art. 7 ust. 2 pkt 1 ustawy

Prawo o aktach stanu cywilnego, stwierdza, że jedyną właściwą formą, od której przepis ustawy nie przewiduje żadnych wyjątków, jest forma pisemna. W treści pisma informującego o przyczynach odmowy przyjęcia oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński, powinno znaleźć się również pouczenie, zgodnie z którym osoba zainteresowana w terminie 14 dni od dnia doręczenia jej pisma kierownika urzędu stanu cywilnego może wystąpić z wnioskiem do sądu rejonowego właściwego ze względu na siedzibę urzędu stanu cywilnego o rozstrzygnięcie, czy przedstawione jej okoliczności uzasadniają odmowę dokonania czynności. Prawomocne postanowienie sądu wiąże kierownika urzędu stanu cywilnego.

W ocenie Departamentu Spraw Obywatelskich MSWiA, zagadnieniem, które budzi wątpliwości, jest problem informowania przez kierowników urzędów stanu cywilnego organów ścigania o miejscu pobytu cudzoziemca przebywającego nielegalnie na terytorium RP. Oczywistym jest, że sam fakt nielegalnego przebywania na terytorium Polski nie jest przesłanką do odmowy udzielenia związku małżeńskiego, kierownik urzędu stanu cywilnego nie jest również uprawniony do badania, czy zawierane małżeństwo jest fikcyjne, czy też nie. Przebywanie na terytorium RP, nie posiadając do tego tytułu prawnego, jest – w myśl art. 148 ust. 1 pkt 1 ustawy o cudzoziemcach – wykroczeniem, a zatem nie ma do niego zastosowania przewidziany w kodeksie postępowania karnego prawny obowiązek informowania o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, jaki spoczywa na instytucjach państwowych i samorządowych. Niewątpliwie, kierując się ogólną zasadą praworządności, kierownik urzędu stanu cywilnego – jako organ administracji publicznej – powinien, po powzięciu decyzji o nielegalnym pobycie nupturienta zareagować, jednakże mając na uwadze brak jednoznacznego przepisu prawa, który kreowałby powyższy obowiązek, jak również uwzględniając fakt, iż w wielu przypadkach zawarcie związku małżeńskiego służy dobru istniejącej już rodziny, praktyka kierowników urzędów stanu cywilnego jest w tym zakresie niejednolita i dostosowana do indywidualnego przypadku.

Reasumując, uprzejmie informuję, że Departament Spraw Obywatelskich wystąpi do Dyrektorów Wydziałów Spraw Obywatelskich Urzędów Wojewódzkich, wskazując właściwy sposób postępowania w sprawach poruszonych przez Helsińską Fundację Praw Człowieka. Jednocześnie, zdaniem Departamentu Spraw Obywatelskich, dążąc do uszczelniania systemu przeciwdziałania nielegalnej migracji nie należy skupiać się na zakazie bądź utrudnianiu zawierania małżeństw przez cudzoziemców, co byłoby trudne do zrealizowania i sprzeczne z zasadą ochrony rodziny, lecz na rozważeniu zmiany przepisów ustawy o cudzoziemcach,

które regulują kwestie związane z zawieraniem przez cudzoziemców fikcyjnych związków małżeńskich.

Przekazując powyższe stanowisko, pragnę podkreślić, że Departament Polityki Migracyjnej, podziela przedstawiony powyżej punkt widzenia Departamentu Spraw Obywatelskich MSWiA, a jako podmiot odpowiedzialny za koordynację problematyki migracji w resorcie spraw wewnętrznych i administracji będzie to stanowisko, w ramach swoich kontaktów i możliwości, upowszechniał.

Z wyrazami szacunku
P. Mielni